

УДК 323.1:1:316.348

МАКСИМЕНЮК М.Ю.

асистент кафедри менеджменту організацій,
Запорізька державна інженерна академія (Україна, Запоріжжя),
marina.maximenuk@gmail.com

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ ТА ЇХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ПОЛІЕТНІЧНОГО СОЦІУМУ

В статті дається аналіз теоретико-методологічних засад етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму; розкрито поняття етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму; обґрунтовано сутність і значення теорії етнонаціональних та регіональних утворень в контексті системно-структуралістського, структурно-функціонального, комунікаційного і синергетичного підходів з використанням принципів тріалектики і синергетики

Ключові слова: відношення, етнонаціональні та регіональні утворення, етнонаціональні та регіональні відносини, поліетнічний соціум, дійствування, соціальна дія, тріалектика, синергетика, методологічні підходи

Комплексний аналіз теоретико-методологічних засад соціально-філософського аналізу етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму, форм їх практичної реалізації з виявленням впливу загальноєвропейських інтеграційних процесів на їх розвиток дасть змогу вибудувати логіку сучасного суспільного процесу та слугуватиме основою для розуміння, яким чином може розвиватися ситуація післякризового системного розвитку. Розглядати будь-які, у тому числі етнонаціональні та регіональні, відносини у контексті гуманітарних або суспільних дисциплін можна тільки на підставі *чіткого розуміння самого поняття відносин.*

Мета статті – сформулювати теоретичні підстави теоретико-методологічних засад етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- дати аналіз поняттю етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму;
- обґрунтувати сутність і значення теорії етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму;
- пояснити понятійно-категоріальний апарат теорії етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму;
- розкрити напрями підвищення ефективності етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму;

© Максименюк М.Ю., 2014

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму

Обговорення проблеми

Поняття «етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму» є основоположним в соціальній філософії. Воно є одним з центральних у філософії й уведене у науковий обіг ще Аристотелем, який вважав відношення (відносини) однією з основних форм буття. Г. Лейбніц, Г. Гегель, К. Маркс – практично усі знакові філософи та філософські школи звертались до цього поняття. Так, Г. Гегель описував його за допомогою понять «покладене», «основа», «своє- інше», «рефлексія», «зняття», «ідеальне» і т. і. «Відношення має сторони, оскільки воно рефлексія в інше, - пише Гегель, - таким чином, воно має свою власну відмінність в самому собі; і сторони його - це самостійна стійкість, оскільки вони у своїй байдужій різниці один відносно одного надломлені в самих собі, так що стійкість кожної з них так само має своє значення лише у відношенні з іншою або в їх негативній єдності» [1, С.150]. За своїм змістом поняття «відношення», «відносини», «стосунки» співвідносяться зі словами, що виражають такі дії, як «носити», «узагальнювати», «порівнювати», а також означають певні просторові терміни, зокрема, місце, сторони тощо. У площині даного наукового дослідження доволі привабливим виступає визначення цього поняття, яке наведене у «Короткій філософській енциклопедії» [2, С.325-326]. Автори відповідної статті розглядають його як момент взаємозв'язку багатьох видів суцього, що мають суб'єктивну або об'єктивну, абстрактну або конкретну форму. Хоча логічно стосунки є гіпотетичними конструкціями, вони проявляються в усвідомленому досвіді, вербальних реакціях, поведінці. Цікаві виведення авторами статті відносно того, що людина виявляє тенденцію групувати оточуючих в певні класи (наприклад, за кольором шкіри або етнічною приналежністю) й поводитися по відношенню до них усіх однаково. Він може виражати неприязнь до усіх представників якої-небудь етнічної групи, зневажливо відзиватися про чесність або інтелект її представників або пропагувати репресивні, обмежувальні заходи відносно них. На підставі негативних реакцій можна говорити про негативне відношення (ставлення) до цієї етнічної групи.

Особливість даного поняття ми вбачаємо у тому, що з прикметника воно, як правило, переростає у дієслово, а з елементу «повсякденної філософії» - у соціальну дію. У цьому сенсі ставлення поступово переростає у диспозиції, які вивчала М. Мілушина. Авторка наголошує на тому, що проблематика диспозицій особистості охоплює аналіз її відносин (В. М'ясищев), спрямованості (Л. Божович), прояви цілісності психічних властивостей і процесів в установчій готовності (Д. Узнадзе). Теорія диспозицій спирається на наукові досягнення філософії, соціології, психології особистості та соціальної психології (У.А. Томас, Ф.В. Знанецький, Г.У. Олпорт, Л. Терстоун, В.О. Ядов). Загальнопсихологічна теорія диспозицій належить Г.У. Олпорту, на положеннях якої базується

диспозиційна концепція саморегуляції соціальної поведінки особистості В. Ядова, яка представлена у вигляді ієрархічної системи настанов, що регулюють діяльність людини [3, С.6]. Слід погодитись з переважною більшістю дослідників, що диспозицію (лат. *dispositio* – прихильність) слід розуміти як готовність певного суб'єкта, або групи чи спільноти (соціальної, етнічної, демографічної, професійної, територіальної) до прийняття визначеної соціальної практики, до дій у визначеній послідовності тим або іншим способом [4, С. 31].

За формулюванням Г. Олпорта, найважливішою одиницею аналізу того, як люди у своїй поведінці вирізняються один від іншого, є риси особи. Риса – це схильність вести себе даним чином у широкому діапазоні ситуацій. У пізніх роботах Г.Олпорта саме такі риси одержали назву диспозицій, серед яких можна виділити три типа: кардинальні, центральні і другорядні. Отже диспозиції – це численні риси особи, які створюють комплекси схильності до певних реакцій суб'єкта на зовнішнє середовище, тобто на його соціальне дійствування [5]. Отже, відношення, яке розуміється як ставлення, у низці випадків набуває характер усталених рис (схильності вести себе певним чином) тобто диспозицій, які переростають у відносини – як аналог соціального дійствування. Знаний німецький філософ й соціолог М.Вебер вважав, що соціальне дійствування може визначатися: 1) міркуваннями цільової раціональності, тобто очікуваннями відносно поведінки предметів зовнішнього світу й інших людей, причому ці очікування виступають як «умови» або «засоби» для досягнення результату раціонально поставлених і зважених цілей; 2) міркуваннями ціннісної раціональності, тобто усвідомленою вірою у безумовну — етичну, естетичну, релігійну або іншу самоцінність певної поведінки незалежно від результату; 3) афективно, передусім, — емоційно; 4) традиційно, тобто на підставі засвоєних звичок (наша «повсякденна філософія»- М.М.) [6, S.1-30]. Взагалі, не дивлячись на те, що Макс Вебер, у своїх роботах, присвячених аналізу дійствування, не розглядав соціальні утворення, але він неодноразово визнавав, що наука не може ігнорувати колективні поняття, оскільки, за його словами, тлумачення поведінки пов'язане з цими колективними поняттями таким чином:

По-перше, соціальна філософія вимушена користуватися подібними колективними поняттями для того, щоб знайти зрозумілу термінологію. Так, наприклад, під «державою» розуміють як відсторонене поняття, так і фактичну соціальну поведінку, для якої мають бути здійснені певні правові встановлення. Правда, на думку М.Вебера, якщо мова йде про «держави», «нації» та інші «утворення» такого роду, то йдеться тільки про певний тип поведінки окремих людей, конкретний або конструйований в якості можливого. Іншими словами, в суто юридичне поняття, яке М.Вебер використовує внаслідок його поширеності, вводиться зовсім інший смисловий зміст. Вище ми розглядали дефініції поняття «відношення» й упевнились в тому, що ці дефініції часом означають різні поняття. До речі, на

нашу думку, методологічні похибки багатьох досліджень з політичної соціології саме й витікають з того, що окремі явища та процеси, які становлять основу соціальних й у першу чергу політичних практик, у тому числі й етнополітичного характеру, аналізуються на підставі юридичного тлумачення вихідних понять, у той час, коли ці поняття є насправді лише оформленими наслідками цих практик. Доцільним стає аналіз використовуваних понять, насамперед, у площині соціальної філософії. Якщо виходити з цієї умови, цілком зрозумілими стають наступні твердження М.Вебера. Отже, по-друге, при тлумаченні поведінки, як вважав М.Вебер, необхідно брати до уваги той факт, що колективні утворення досить часто являють собою певні уявлення в розумах конкретних людей. Це стосується уявлень *про етнос, націю, державу тощо*. Адже саме на ці уявлення люди орієнтують свою поведінку, оскільки ці колективні утворення мають величезне значення для поведінки людей. Сучасна держава, за словами М.Вебера, в значній мірі функціонує як комплекс специфічних спільних дій людей тому, що певні люди орієнтують свої дії на уявлення, що ця держава реально існує або принаймні повинна існувати (те ж саме ми повною мірою можемо розповсюдити на поняття *«етнорегіональні відносини»*).

По-третє, на думку М.Вебера, дослідження колективних утворень, типу держави, скеровано переважно на те, щоб пояснити сукупність соціальних дій, відправляючись від «цілого», в рамках якого індивід та його поведінка пояснюються як функція певного «органу» в «системі» організму. Найбільш розгорнений і систематизований аналіз сучасних підходів до пояснення соціальної дії даний в роботі Г.Терборна «Приналежність до культури, місце розташування в структурі і людська дія: пояснення в соціології і соціальній науці» [7, Р.177-192]. Досить слабкий інтерес виявляють науковці до питань типу: «Чому ці люди діють таким чином? Чому даний соціальний порядок змінюється саме таким чином?». Це, на його думку, звужує можливості наукового пошуку в аспекті здійснюваного дослідження. Адже концептуалізація - необхідна складова теоретизування, що завжди посідала значне місце в теоретичній роботі науковців, які працюють у площині соціальної філософії. Тому доцільно спробувати частково *концептуалізувати зв'язок «відношення – дія»* у причинно-наслідковому розумінні. Адже вся різноманітність пояснень соціальної дії розташовується між двох полюсів, які були зафіксовані у роботі Т. Парсонса «Структура соціальної дії», написаній у 1937 р. Мова у цій роботі йде передусім про структурні елементи соціальної дії, яка виявилася конструктором, що розширюється та вбирає в себе усе різноманіття понять і концептуальних схем, а услід за ними — понять і схем філософських, культурологічних, соціально-психологічних і чисто психологічних [8, С.17-18]. Т.Парсонс представив поняття *«соціальна дія»* як одиницю, «наскрізну» для усіх соціальних наук, які у цій точці повинні прийти до єдності і організуватися у систему, залишаючись при своїх концептуальних схемах. Під цим уявленням у Т.Парсонса лежить понятійний конструкт, що включає три глобальні

сфери, кожна з яких являється для двох інших частиною їх «оточення», або середовища: *суспільство, особа (точніше, особистість – М.М.) і культура*. По суті сфери ці - концептуальні системи різних наук, що вивчають одне велике поле - людину, з її свідомістю, уявленнями, ставленнями, відношеннями, соціальною організацією. За Т. Парсонсом, саме суб'єкт-суб'єктне поле окремої людини є концептуальною передумовою виникнення соціальної дії, що повною мірою стосується й комплексу соціальних дій у сфері міжетнічних та регіональних відносин. Іншим полюсом пояснень соціальної дії є аналіз умов соціальної дії. Останні докладно описав Р. Мертон [9, 702р.]. При цьому, за справедливим зауваженням П. Штомпки, у Р.Мертоні мова йшла про «структуру можливостей» здійснення соціальної дії [10, Р. 162-163]. Здебільшого ці можливості, на нашу думку, стосувались «об'єкт-об'єктного поля» формування соціальної дії. Тобто, у площині нашого дослідження виходить, що за Р.Мертонем саме суто *об'єктивні чинники й є тим стимулом, який формує усі інші форми й прояви міжетнічних або міжрегіональних відносин*.

Повертаючись до Г. Терборна, відзначимо, що, на його думку, в соціальних науках робиться спроба одночасно (й не завжди вдало – М.М.) пояснити дві групи іманентно пов'язаних один з одним, але не тотожних феноменів — *людська соціальна дія і результати людської соціальної дії*. «По-перше, учені-суспільствознавці з'ясовують, чому люди діють саме таким чином в соціальних стосунках й у взаєминах з іншими людьми. По-друге, нас цікавить сукупність явищ, які можна позначити як «результати» людської соціальної дії... Збереження або зміна інститутів, соціальних стосунків, моделей, ресурсів, створених людиною, також можна розглядати або пояснювати як результати людської соціальної дії» [11, С. 99-100]. На цій підставі слід виокремлювати обов'язкові елементи дії: сукупність суб'єктів дії, тобто тих, що діють; сукупність ситуацій і сукупність вірогідних дій, що мають, бодай, дві альтернативи. Проте якщо в запропонованій автором схемі пояснення соціальної (що розуміється в широкому сенсі) дії присутні суб'єкти дії – актори, умови дії – сукупність ситуацій, а також механізм соціальної дії, то в ній недостатньо виписані причини дії – економічні, політичні, соціокультурні й інші, а також мотиви дії, про які прямо або побічно згадував М.Вебер. В нашому випадку етнонаціональні та регіональні відносини і є тим своєрідним соціальним феноменом, який поєднує у собі ставлення, диспозиції, мотиви й дію, причини та наслідки, індивідуальне та соціальне. Етнічні групи в їх контексті – це спільнота людей, споріднених або близьких за історичним походженням, етногенезом, мовою спілкування, територією проживання, рисами матеріальної і духовної культури, побутовими звичаями; група людей, об'єднаних загальною етнічною ідентичністю людей, які визначають свою відмінність від інших груп на основі культурних відмінностей. У філософсько-антропологічному дискурсі статус етнічної групи визначається трьома головними параметрами: 1)

компоненти цього “етнічного цілого”, що проживають на великих географічних територіях, зберігають основні типологічні риси своєї етногенетичної організації; 2) не мають єдиного державного утворення, що суверенізує їхню політичну волю й забезпечує правове самовизначення; 3) далеко за межами батьківщини створили нові етнокультурні ареали. Етнічні групи - один із елементів національної структури поліетнічного суспільства, що мають загальні для всіх своїх членів специфічні культурні традиції та культуру. В залежності від переваги відцентрових чи центровідцентрових тенденцій етнічні процеси слід розділити дві основні типологічні групи: етнічне об'єднання і етнічне роз'єднання, в контексті яких етнічні процеси можуть бути як етноеволюційними, так і еволюційно – трансформаційними. На ці процеси впливає етнопсихологічна амбівалентність, тобто засвоєння цінностей, норм і ідеалів різних культур, що супроводжуються комплексом суб'єктивної кризи етнічної ідентичності.

Доповнюючи намальовану Г. Терборном й частково проаналізовану нами картину поглядів на методологічну основу пояснення зв'язку відношення й відносин та соціальної дії, виділимо наступні положення. *По-перше*, відношення, відносини та соціальні дії, як наслідок відношення й прояв відносин, розрізняються, тому що неоднакові суб'єкти цих відношень, відносин та дій, які належать до різних груп: статеї, етносів, конфесій, класів, суспільств, культур тощо. *По-друге*, можливості вибору, які має в своєму розпорядженні кожен суб'єкт міжетнічних відносин й соціальних дій, які уособлюють ці відносини, зазвичай змінюються залежно від його цінностей, прийнятих ним норм, розуміння ним ситуації і від його місця розташування в структурі суспільства, а не від виключно безпосередньої ситуації дії, хоч, разом із тим, ситуації або обставини дії можуть бути мінливими й випадковими.

Крім того, в об'єкт-суб'єктному полі важливим видається думка Г. Терборна щодо поглядів соціальних філософів та соціологів Дж. Бергера, а також Дж. Марча й Дж. Олсена. Так, у центрі уваги теорії «стану очікувань» Дж. Бергера та ін. [12] знаходиться питання, яким чином, а також які саме зовнішні умови формують очікування відносно поведінки інших. Дж. Марч та Дж. Олсен підкреслюють, у якій мірі *етнонаціональні й регіональні відносини виходять на політичне поле соціального дійствування*, спробували поєднати правила дії політичних акторів з мінливістю ситуації: «Люди, які вдаються до політичної дії, пов'язують певні дії з певними ситуаціями за допомогою правил відповідності. Все, що підходить конкретній людині в конкретній ситуації, детерміновано політичними і соціальними інститутами і засвоєно людиною через соціалізацію. Пошук припускає вивчення характеристик конкретної ситуації, а вибір — приведення поведінки у відповідність з нею» [13, С. 23].

Для підтвердження правильності обраного нами методологічного підходу до аналізу об'єкта і предмета дослідження, важливим видається положення Г.Терборна, відповідно до якого прогрес у розвитку соціально-

філософської теорії взагалі неможливий без згоди у розумінні того, як поступають різні люди у різних ситуаціях. Тому з позицій відповідності проблеми дослідження об'єкта і предмета, методології і методиці обраний підхід, запропонований П.Бурдьє, який у своїй роботі «Соціальний простір і символічна влада» характеризував його як структуралістський конструктивізм (structuralist constructivism). Суть останнього зводиться до наступного: «За допомогою структуралізму я хочу сказати, що на самому соціальному світі, а не тільки в символіці, мові, міфах і тому подібне існують об'єктивні структури, незалежні від свідомості, й воля агентів, здатна направляти або пригнічувати їх практики або уявлення. За допомогою конструктивізму я хочу показати, що існує соціальний генезис, з одного боку, схем сприйняття, мислення і дії, які є складовими частинами того, що я називаю габітусом, а з іншого боку, — соціальних структур і, зокрема, того, що я називаю полями або групами, і що зазвичай називають соціальними класами» [14, С.181]. Отже, спробуємо, узагальнивши наведені вище положення, побудувати певну методологічну схему дослідження згідно зі сформульованою науковою проблемою дослідження.

По-перше, ми розглядаємо соціальну дію саме як складне явище, яке виступає реальним проявом соціальної поведінки у різних сферах суспільства, зокрема, зважаючи на характер й стан етнорегіональних відносин. *По-друге*, ми приймаємо за основу розширювальне тлумачення соціальної дії як фактуального закріплення сукупності соціальних практик, що безумовно включають до себе перспективні й повсякденні, економічні й політичні, етнорегіональні й загальнонаціональні, колективні й індивідуальні). *По-третє*, до соціальної дії ми відносимо (за постулатом М. Вебера) тільки такі її різновиди, які спричиняють собою певні соціальні наслідки, тобто прямо або побічно впливають на інших індивідів або їх групи. *По-четверте*, у площині об'єкта та предмета дослідження соціальні дії є прямим наслідком відношення (ставлення) індивіда або групи індивідів, сформованої за певними ознаками (статус, матеріальний стан, етнічна належність, стать та вік), до зовнішніх обставин, які формуються як за рахунок об'єктивних умов регіону, так і за рахунок загальної етнополітичної ситуації у країні та її регіональних особливостей. Оскільки сучасні джерела визначають дійствування, або дію, як: 1. Вираження якого-небудь виду або ряду видів соціальної поведінки. 2. Гра або виконання соціальних ролей. 3. Вид діяльності або поведінки 4. Швидше «виконана дія», ніж процес соціальної діяльності [15, С.164], а М.Кондаков трактує дію (дійствування), як «... явище, яке йде за іншим явищем (причиною) і викликається останнім [16, С.136], дійшли до висновку, що саме соціальне дійствування, викликане етнополітичними та регіональними причинами, яке реалізується як сукупність етнонаціональних та регіональних відносин, й є насправді рушійною силою розвитку поліетнічного соціуму. Слід-таки визнати, що в умовах поліетнічності у діяльності окремих індивідів та їх груп, поєднаних

етнічними ознаками, одночасно формуються певні соціально-психологічні стереотипи, які мають місце тоді, коли людина, діючи у будь-якій сфері, - професійній, політичній, культурній та ін. - усвідомлює, оцінює і поступає з іншими, як особа, включена до певної етнічної групи, оскільки ці стереотипи формують набір досить усталених диспозицій.

Міжетнічні диспозиції слід розглядати як певні установки на взаємодію (негативну або позитивну) з іншими етнічними спільностями у будь-якій сфері життєдіяльності і у будь-якому вигляді - від особового спілкування з людьми іншої національності до сприйняття явищ, елементів історії, культури, характеру та напрямків соціально-економічного розвитку. Аналіз етнонаціональних та регіональних відносин доцільно здійснювати через осіб, включених до певних етнічних груп. Природно, міра такої включеності у людей дуже різна і залежить не лише від типу особи, але і від культурних традицій, конкретних ситуацій. Проте якщо людина вважає себе росіянином, українцем, татариним, або представником іншого етносу, то, вивчаючи його як особу, можна зрозуміти соціально-перцептивні образи та інші психологічні реалії, що характеризують міжетнічні стосунки, в яких він бере участь. Однак індивіди, які самоідентифікуються таким чином, майже автоматично включаються до певних груп. При цьому групові ознаки етнонаціональних та регіональних відносин нагромаджують силу та усталеність, набуваючи вигляд стереотипів. Психологи зазвичай вважали, що етнічні стереотипи займають ключове місце серед міжетнічних установок, але вони обмежуються, як справедливо зауважували Ю.В. Арутюнян, Л.В. Дробіжева та співавтори [17, 271с.], вивченням в якості об'єкта окремих осіб чи, переважно, невеликих груп – колективів (часто студентських), або груп випробовуваних в спеціально створених умовах.

Слід погодитись з авторами у тому, що складність вивчення етнічних спільностей полягає в тому, що їх стосунки визначаються не лише інтересами і обставинами нинішнього дня, вони мають свою передісторію. Крім того, в етнічних спільностях, як правило, існують різні соціальні групи, політичні об'єднання з інтересами, що, по-перше, перехрещуються, а, по-друге, лежать в різних площинах, в різних сферах життєдіяльності (економіці, культурі, політиці і так далі). Виходячи з цього, *міжетнічні стосунки в широкому значенні слова*, на думку Л.Дробіжевої та Ю.Арутюняна, розуміються як взаємодії народів у різних сферах політики, культури і так далі, у вузькому сенсі - як міжособистісні стосунки людей різних національностей, які теж відбуваються в різних сферах спілкування - трудового, сімейно-побутового, а також сусідського, дружнього та інших видах неформального спілкування. Слід констатувати, що усі ці науки потребують об'єднуючого методологічного підґрунтя, яке може дати тільки соціальна філософія, яка дозволяє поєднати індивідуальне, групове й загальне [18, С.22-26.]. Тому вважаємо за доцільне запропонувати наступну методологічну схему наукового опрацювання етнонаціональних та регіональних відносин як

фактора суспільно-політичного розвитку України в контексті поліетнічного соціуму.

Отже, на нашу думку запропонована методологічна схема дослідження, виконана у площині соціальної філософії, може стати орієнтовною для системного вивчення етнонаціональних та регіональних відносин як фактора розвитку поліетнічного соціуму в умовах після кризового розвитку. Тому різні науки і наукові напрями звертаються до вивчення міжетнічних стосунків зі своєї точки зору. Етнологи з усіх стосунків між етнічними групами вивчають зазвичай *міжкультурні взаємодії* (у центрі їх уваги - етнокультурні змінні); у полі зору істориків знаходяться стосунки між народами в ретроспективі; у політичній соціології досліджується вплив характеру міжнаціональних стосунків на політичну обстановку в країні, регіонах.

Етнонаціональні та регіональні процеси зумовлені переважно соціально-економічними і політико-культурними чинниками і контактнo-дисконттактними відносинами одного або кількох етносів з іншими, спорідненими, близькими. Ці процеси є синтезом багаторівневої взаємодії різних чинників - економіко-господарських, історико-політичних, природно-географічних, геополітичних тощо, що породжують явища міграції цілих етносів, або частин їх на нові території; явища депортації; явища асиміляції; явища консолідації. Для пролонгації самоцінного виживання, самовідтворення, збереження ціннісної самоідентифікації етносу необхідні умови підтримки і прогресу власної національної культури, щоб людина самореалізувала себе в контексті певної етнокультурної чи регіональної спільноти.

Підхід задає напрям, а пізнавальні прийоми та засоби утворюють її смислові вузли. Ті чи інші підходи в науковому пізнанні можуть модифікуватися, конкретизуватися і спеціалізуватися завдяки дії принципів і процедур методу. Сфера методологічного впливу пізнавального підходу до етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму внаслідок застосування тих чи інших підходів уточнюється, а сам підхід набуває належного змістовного та структурного оформлення. Для нашого аналізу важливими є наступні підходи: системно-структуралістський, структурно-функціональний, комунікаційний і синергетичний з використанням принципів тріалектики.

Теоретико-методологічні засади соціально-філософського аналізу етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму свідчать, що етнонаціональні та *регіональні відносини як фактор суспільного розвитку поліетнічного соціуму слід аналізувати з точки зору системно-структуралістського підходу, що дозволяє експлікувати систему відносин як систему, що саморозвивається, має визначену структуру, проявляється у вигляді конкретних варіантів єдиної інваріантної системи. Цей аналіз дозволяє розглянути механізм забезпечення*

ефективної дії етнонаціональних і регіональних відносин, що розглядаються як складна цілісна система, що, в кінцевому рахунку, складається з простих елементів, що самоорганізуються. Системно-структуралістський підхід дозволяє розглянути етнонаціональні та регіональні відносини як функціонування чисельних структур та підструктур, які можна тлумачити як його рівні та форми в контексті їх структур [19, с.450]. Системно-структуралістський підхід включає певне коло теоретико-концептуальних положень, пов'язаних з багаторівневою, складною структурою відносин, що дозволяє виокремити для більш глибокого пізнання його сутності, стійкі зв'язки між її складовими елементами, що пов'язують їх в єдине ціле систему відносин. Системно-структуралістський метод виходить з уявлення про переваги структурних змін в етнонаціональних та регіональних утвореннях і, отже, примату структурного аналізу пізнання нації, етносу, людини, держави, політики, в цілому структурних пріоритетів стійкості етносу, що дозволяє дослідити життя етноспільнот. Отже, **системно-структуралістський підхід** є плідним при дослідженні системи соціально-економічних, морально-етичних та етнокультурних засад етнонаціональних та регіональних спільнот, що сприяють формуванню національних інтересів як джерел сучасного державотворення.

Структурно-функціональний підхід застосовується для вивчення функціональних залежностей елементів етнонаціональних і регіональних відносин, що сприяють визначенню основних характеристик і призначення етнонаціонального механізму та його впливу на соціальні відносини (Т.Парсонс, Р.Мертон). Структурно-функціональний підхід дозволяє розглянути етнонаціональні і регіональні відносини як складний соціальний феномен, що сприяє пошуку взаємозалежності окремих елементів в їх взаємозв'язку. Сутність структурно-функціонального підходу полягає в аналізі діалектичного взаємозв'язку між структурою і функціями складових елементів етнонаціональних систем і суспільства в цілому. Структурно-функціональний підхід можна використовувати для аналізу етнонаціональних і регіональних відносин, що мають певну структуру, відповідні функції і складаються з різних елементів; зосереджується скоріше на статистиці, де відсутній генетичний аспект, який в більшій мірі виражає ідею стабілізації суспільства. В контексті системно-функціонального підходу великий методологічний потенціал має теорія диференціації етнонаціональних і регіональних відносин, в системі яких обґрунтовується ідея про всезагальну направленість розвитку поліетнічного соціуму в бік підвищення адаптивної здатності у результаті функціональної диференціації і ускладнення. Основними постулатами структурно-функціонального підходу є загальна функціональна єдність поліетнічного соціуму як взаємозв'язок соціальних і культурних структур, завдяки чому поліетнічний соціум є інтегрованою системою, в якій кожний елемент відповідає певній потребі всієї цілісності або деяких компонентів; диференціація функції забезпечується диференціацією соціальних структур, що складаються у

впорядковану систему; постійна підтримка і відновлення всіх елементів культури забезпечують зберігання суспільства.

Комунікативний підхід дозволяє розкрити властивості поліетнічного соціуму через вивчення способів спілкування людей, що склалися в етнонаціональному просторі і призводять до "трансформації свідомості" людей, розв'язання проблем етичної "меліорації" сучасного суспільства, традиційного співвідношення національного буття та моральних цінностей [20, с. 91]. Комунікативний підхід включає аналіз наступних компонентів: 1) засоби зв'язку будь-яких об'єктів матеріального і духовного поліетнічного соціуму; 2) спілкування, передача інформації від людини до людини; 3) спілкування і обмін інформацією в полі етнічному соціумі (соціальна комунікація). Завдяки комунікативному підходу полі етнічний соціум має досягти не лише можливості, а й історичної необхідності обґрунтування моральних норм, які обстоюють провідні представники філософії - К.Апель, Ю. Габермас, В. Кульман, Д. Бюлер, П. Ульріх, А.Єрмоленко, Л.Ситниченко. У контексті комунікативного підходу вводиться поняття мовленнєво-комунікативної інтерсуб'єктивності, яку розробляє К.Апель у праці "Трансформація філософії". Згідно з цією комунікативною концепцією розробка ціннісних нормативів поліетнічного соціуму має здійснюватися не на основі здійснення традицій (Г.Гадамер), а на основі комунікації, яка уявляється достатньо авторитетною інстанцією. Інакше кажучи, лише на основі досягнення порозуміння у мовленнєво-комунікативній взаємодії індивідів поліетнічного соціуму можуть бути вироблені морально-практичні нормативи. Заслуговує на увагу теорія комунікативної дії Ю.Габермаса, в якій закладено основи підходу до розвитку поліетнічного соціуму з точки зору відкритості його комунікації та визначення останньої для культури в цілому. Основним поняттям і метою комунікативної дії є загальне визначення ситуації учасниками в процесі етнокомунікативної взаємодії. І якщо суб'єктами вдається виробити спільне поняття та розуміння ситуації, то вони починають працювати спільно, відповідно до моделі етнокомунікативної дії. Будь-яка соціальна дія є завжди відтворювана дією етнокомунікативної спільноти, яка створює новий спосіб комунікацій, який потім може закріплюватись як змістовна основа культури полі етнічного соціуму [21, с.440].

*З метою більш повного висвітлення нелінійного та суперечливого характеру етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму слід використати **синергетичну методологію**. Синергетичний підхід дає можливість визначити поліетнічний соціум як складноорганізовану, нелінійну, неповторювальну, невідпорядковану систему, подальший розвиток якої не може бути однозначно визначеним. Поліетнічний соціум базується на принципах теорії самоорганізації складних систем та теорії дисипативних структур, дія яких забезпечується принципами **тріалектики**, що є філософською і науковою*

методологією пізнання дійсності. У більш конкретному смислі, тріалектика – це наука про начала Буття і Творіння життя, розвиток як вирішення протилежностей шляхом народження «нового», що є гармонійним синтезом вирішення протилежностей. Якщо у ліберальному вимірі поліетнічного соціуму функціонує «людина економічна», у соціальному – «людина соціальна», то в соціогуманітарному – «людина соціально-духовна». Економіка перестає бути метою і стає засобом гармонійного розвитку людини у поліетнічному соціумі, а завдяки соціогуманізму вирішуються (частково чи повністю) на основі гармонійного синтезу основні протилежності у системі «природа-людина-суспільство». У контексті діалектичної парадигми людство завдяки своїй діяльності порушує дану гармонію і приводить до глобальної цивілізаційної кризи, то при тріадній парадигмі суспільство прямує до всезагальної гармонії. У контексті розвитку поліетнічного соціуму вирішуються суперечності: суперечність «природа-людина» – через гуманізацію оточуючого середовища; тоталітаризм – демократія – через сильну демократичну державу; багатство – бідність – через середній клас; права – обов'язки – через владу закону; загальнонародна – приватна власність – через колективістську (акціонерну власність). Суспільство, що дотримується діадної парадигми, постійно порушує дану гармонію, у результаті чого криза перетворюється в катастрофу з мало прогнозованими наслідками, що потребує зміни діадної парадигми на тріадну. Суспільство, що слідує принципам тріалектики і гармонії («усе в міру») – це соціогуманітарне полікультурне суспільство, що забезпечує гідні умови для гармонійного розвитку людини.

Базовим для аналізу етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму слугують основні положення синергетики: ентропії; синергетичного резонансу; непрогнозованості; розвитку соціальних систем, які дозволяють всебічно і повно оцінити складнощі й нелінійний характер розвитку поліетнічного соціуму. Синергетичний підхід відбивається в поняттях: розвиток; саморозвиток; самоорганізація; ентропія; нелінійність. Завдяки синергетичному підходу можливо виявити полікультурний соціум як єдиний цілісний феномен, спосіб самоорганізації людського життя, спрямований на створення цивілізованого стилю і способу життя. На основі синергетичного підходу можливо уявити полі етнічний соціум як унікальний процес самоорганізації суспільства і особистості. З точки зору синергетичного підходу полі етнічний соціум розглядається як система, по-перше, складна, оскільки містить принципово різні рівні – макро і мікрорівень. Те, що на мікрорівні постає як невпорядкована сукупність хаотичних дій в етнонаціональних та регіональних утвореннях, на макрорівні викристалізовується у певну впорядкованість і закономірність. Нелінійні закони етнонаціональних та регіональних утворень – це фіксація певного порядку в життєдіяльності такої складної макросистеми, як етнонаціональний соціум, що фіксує не просто порядок статистичний, а такий, що реалізується через соціальні флуктуації і

точки спонтанного вибору біфуркації. З позицій нелінійного аналізу поліетнічний соціум постає як система не тільки складна, а й дисипативна, тобто система, якій притаманні якісні і необоротні зміни [74, 199]. Синергетичний підхід допомагає виявити закономірності функціонування поліетнічного соціуму, що самоорганізуються, у якому центральною проблемою є співвідношення порядку і хаосу. Різні типи порядку і хаосу досить нестабільні і мають тенденцію переходу у свою протилежність: порядок може переходити у хаос, а хаос – у порядок. Суть аналогічних метаморфоз пов'язана з пошуком усталеності, тобто такого стану, коли переходи системи з одного стану в інший припиняються. Синергетику розглядають як теорію утворення нових якостей, у якій ієрархізація, розгалуження і формування нового типу зворотного зв'язку утворює у сукупності те, що в теорії дисипативних систем створює умови для самоорганізацією. Прикладна синергетична теорія поліетнічного соціуму трактує вибір як універсальний механізм розвитку будь-якої системи. Безліч можливих національних структур утворюються тими чи іншими соціальними і етнополітичними біфуркаціями, у ролі яких виступають національні структури, що спостерігаються періодично в будь-яких структурах. Виникаюча невідповідність старої соціальної структури (у загальному випадку, форма влади і власності) новим соціальним елементам (нові люди, нові корпорації) породжує в суспільній свідомості сукупність уявлень про можливі варіації (сценарії) переструктурування поліетнічного соціуму, в основі якого регіональний вимір (регіон). Інформаційно-культурний простір, в якому розвивається певний етнос, направлений на: 1) підтримку етнічної ідентичності за рахунок відновлення елементів культури, що є ніби символом даного етносу (насамперед соціонормативні та художньо-етнічні елементи культури); 2) забезпечення адаптації етносу до нових соціально-політичних та економічних умов, вироблення необхідних навичок з урахуванням специфіки розвитку даного етносу; 3) передавання інформації, необхідної для забезпечення та стабілізації загальноукраїнської цивілізації як природного середовища виживання та відродження етносів України. Відтак етнічні інтереси певної спільноти стають інтересами лише тоді, коли досягається відповідний рівень етнічної (групової) самосвідомості даної спільноти, а саме усвідомлення етнічних інтересів здійснюється в ході перманентного процесу порівняння, тобто зіставлення рівня задоволення етнокультурних потреб спільноти з аналогічним задоволенням потреб інших спільнот. Регіон перетворюється на одну з детермінант територіально-адміністративного устрою держави, набуває більшого значення як у національному, так і в наднаціональному вимірах і відіграє роль одного з чинників, що здатен гарантувати гармонійний, збалансований і стабільний розвиток у трансформаційних процесах, які визначають необхідність вчасної і гнучкої адаптації до нових реалій, необхідність інституційної модернізації.

Висновки

Теоретико-методологічні засади етнонаціональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму

1. В нашому випадку *етнонаціональні та регіональні відносини і є тим своєрідним соціальним феноменом, який поєднує у собі ставлення, диспозиції, мотиви й дію, причини та наслідки, індивідуальне та соціальне. Об'єктивні чинники є тим стимулом, який формує усі інші форми й прояви міжетнічних або міжрегіональних відносин. Етнонаціональні й регіональні відносини виходять на політичне поле соціального дійствування та поєднують правила дії політичних акторів з мінливістю ситуації. Саме соціальне дійствування, викликане етнополітичними та регіональними причинами, яке реалізується як сукупність етнонаціональних та регіональних відносин, є рушійною силою розвитку поліетнічного соціуму. Міжетнічні диспозиції погляда.пмсз як певні установки на взаємодію (негативну або позитивну) з іншими етнічними спільностями у будь-якій сфері життєдіяльності і у будь-якому вигляді - від особового спілкування з людьми іншої національності до сприйняття явищ, елементів історії, культури, характеру та напрямків соціально-економічного розвитку.*

2. Індивіди, які самоідентифікуються, майже автоматично включаються до певних груп. При цьому групові ознаки етнонаціональних та регіональних відносин нарощують силу та усталеність, набуваючи вигляд стереотипів. Психологи зазвичай вважають, *що етнічні стереотипи займають ключове місце серед міжетнічних установок, але вони обмежуються вивченням в якості об'єкта окремих осіб чи, переважно, невеликих груп – колективів (часто студентських), або груп випробовуваних в спеціально створюваних умовах. Слід констатувати, що усі соціально-гуманітарні науки потребують об'єднуючого методологічного підґрунтя, яке може дати тільки соціальна філософія, яка дозволяє поєднати індивідуальне, групове й загальне*

3. Етнонаціональні та регіональні відносини як фактор суспільного розвитку поліетнічного соціуму у нашому дослідженні аналізується з точки зору **системно-структуралістського підходу**, що дозволяє експлікувати систему відносин як систему, що саморозвивається, має визначену структуру, проявляється у вигляді конкретних варіантів єдиної інваріантної системи. Цей аналіз дозволяє розглянути механізм забезпечення ефективної дії етнонаціональних і регіональних відносин, що розглядаються як складна цілісна система, що, в кінцевому рахунку, складається з простих елементів, що самоорганізовується.

4. **Структурно-функціональний підхід** застосовується для вивчення функціональних залежностей елементів етнонаціональних і регіональних відносин, що сприяють визначенню основних характеристик і призначення етнонаціонального механізму та його впливу на соціальні відносини (Т.Парсонс, Р.Мертон). Структурно-функціональний підхід дозволяє розглянути етнонаціональні і регіональні відносини як складний соціальний феномен, що сприяє пошуку взаємозалежності окремих елементів в їх взаємозв'язку.

5. З метою більш повного висвітлення нелінійного та суперечливого характеру етнонаціональних та регіональних утворень та їх відносин в контексті поліетнічного соціуму слід використати **синергетичну методологію**. Синергетичний підхід дає можливість визначити поліетнічний соціум як складноорганізовану, нелінійну, неповторювальну, непідпорядковану систему, подальший розвиток якої не може бути однозначно визначеним. Поліетнічний соціум базується на принципах теорії самоорганізації складних систем та теорії дисипативних структур, дія яких забезпечується принципами **тріалектики**, що є філософською і науковою методологією пізнання дійсності.

6. При цьому регіональні відносини відіграють роль одного з чинників, який здатен гарантувати гармонійний, збалансований і стабільний розвиток у трансформаційних процесах, які визначають необхідність вчасної і гнучкої адаптації до нових реалій, необхідність інституційної модернізації.

Список використаних джерел

1. Гегель. Наука логіки. у 3 т. Т. 2. М.: Наука, 1971, с. 150.
2. Краткая философская энциклопедия. – М.: Издательская группа «Прогресс» - «Энциклопедия», 1994. – 576 с.
3. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология программа методы / В.А.Ядов. - Самара: Изд-во «Самарский ун-т», 1995. – 328 с.
4. Олпорт Г. В. Личность в психологии. – М.: КСП; СПб: Ювента, 1998. – 345 с.
5. Allport G. W. Pattern and growth in personality. – N. Y.: Holt, Rinehart, Winston, 1967. – 593 p.; Allport G. W. Personality and social encounter. Selected essays. – Chic., L.; Univ. of Chic. Press, 1981. – 388 p.
6. Weber Max. Wirtschaft und Gesellschaft. Fiinfte, revidierte Auflage, besorgt von Johannes Winkelmann. Studienausgabe. Tubingen: Mohr (Siebeck), 1972. S. 1-30.
7. Therborn G. Cultural belonging, structural location and human action. Explanation in sociology and social science / G. Therborn // Acta Sociological Journal of the Scandinavian Sociological Association, 1991. – Vol. 34, N 3. – P. 177-192.
8. Parsons T. The structure of social action / T. Parsons // N. Y: McGraw Hill, 1937. Parsons T. The structure of social action; a study in social theory with special reference to a group of recent European writers / T. Parsons – New York: McGraw-Hill, 1937. – 817 p.
9. Merton R. K. Social Theory and Social Structure / Robert K. Merton. // Enl. ed. New York: The Free press, 1968. – 702 p.
10. Sztompka P. Robert K. Merton: An Intellectual Profile / Piotr Sztompka // Basingstone; London: Macmillan, – P. 162-163.
11. Терборн Г. Принадлежность к культуре, местоположение в структуре и человеческая деятельность: объяснение в социологии и социальной науке / Г. Терборн // THESIS 1994. Vol. II. № 4. - С. 99-100.
12. Berger J., Wagner D. and Zelditch Jr. M. Theoretical and metatheoretical themes in expectation states theory // H. J. Helle and S. N. Eisenstadt (eds.). Microsociological Theory. L.: Sage, 1985.
13. March J., Olsen J. Rediscovering institutions. N. Y: Free Press, 1989. С. 23.
14. Бурдьє П. Начала. Choses dites: Пер. с фр. / Pierre Bourdieu // Choses dites. Paris, Minit, 1987. [Перевод Шматко Н.А]. – М.: Socio-Logos, 1994. – 288 с.
15. Большой толковый социологический словарь (Collins) . Том 1. - М.: Вече, АСТ, 2001. - 544 с.

16. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. - М.: Наука, 1975. - 717 с.
17. Арутюнян Ю.В. и др. Этносоциология. [уч. пос. для ВУЗов]: М.: Аспект-Пресс, 1998. – Розділ 10. – 271 с.
18. Максименюк М.Ю. Соціально-філософський дискурс поліетнічного соціуму/ М.Ю.Максименюк // Сучасне українське суспільство у вимірах глобалізації і євроінтеграції// Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 21-22 березня 2013 р. / За ред. д.філософ.н., проф.. В.Г.Воронкової,- Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2013.- С.22-26.
19. Леви-Строс К. Структурная антропология: пер. с фр. – М.: Наука, 1983. – 536 с.
20. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
21. Хайдеггер М. Бытие и время: пер. с нем. – М.: ad Marginem, 1997. – 452 с.

References

1. Hegel. Science of Logic. in 3 volumes. Volume 2. М.: Nauka, 1971, p. 150.
2. Brief Encyclopedia of Philosophy. - Moscow: Publishing group "Progress" - "Encyclopedia", 1994. - 576.
3. V.A.Yadov. Case Study: methodology program methods / V.A.Yadov. - Samara Univ "Samara Univ", 1995. - 328.
4. G. Allport. Personality psychology. - М.: PCB; St. Petersburg: Juventa, 1998. – 345
5. Allport GW Pattern and growth in personality. - NY: Holt, Rinehart, Winston, 1967. - 593 p.; Allport G. W. Personality and social encounter. Selected essays. - Chic., L.; Univ. of Chic. Press, 1981. - 388 p.
6. Weber Max. Wirtschaft und Gesellschaft. Fünfte, revidierte Auflage, besorgt von Johannes Winckelmann. Studienausgabe. Tübingen: Mohr (Siebeck), 1972. p. 1-30.
7. Therborn G. Cultural belonging, structural location and human action. Explanation in sociology and social science / G. Therborn // Acta Sociological Journal of the Scandinavian Sociological Association, 1991. - Vol. 34, N 3. - P. 177-192.
8. Parsons T. The structure of social action / T. Parsons // N. Y: McGraw Hill, 1937. Parsons T. The structure of social action; a study in social theory with special reference to a group of recent European writers / T. Parsons - New York: McGraw-Hill, 1937. - 817 p.
9. Merton RK Social Theory and Social Structure / Robert K. Merton. // Enl. ed. New York: The Free press, 1968. - 702 p. 10. Sztompka P. Robert K. Merton: An Intellectual Profile / Piotr Sztompka // Basingstone; London: Macmillan, - R. p.162-163.
10. Sztompka P. Robert K. Merton: An Intellectual Profile / Piotr Sztompka // Basingstone; London: Macmillan, – P. 162-163.
11. Therborn G. Belonging to culture, location and structure of human activity: explanation in sociology and social science / G. Therborn // THESIS 1994. Vol. II. Number 4. - P. 99-100.
12. Berger J., Wagner D. and Zelditch Jr. M. Theoretical and metatheoretical themes in expectation states theory // H. J. Helle and S. N. Eisenstadt (eds.). Microsociological Theory. L.: Sage, 1985.
13. March J., Olsen J. Rediscovering institutions. N. Y: Free Press, 1989. C. 23.
14. Bourdieu P. Start. Choses dites. Translated from the French. / Pierre Bourdieu // Choses dites. Paris, Minuit, 1987. Translation Shmatko NA - M.: Socio-Logos, 1994. – 288
15. Big Explanatory Dictionary of Sociology (Collins). Volume 1. - Moscow: Veche, ACT, 2001. - 544.
16. Kondakov NI Logic dictionary catalog. - Moscow: Nauka, 1975. - 717 p.
17. Arutyunyan V. and others. Ethnosociology. [textbook for universities]: Moscow: Aspect-Press, 1998. - section 10. - 271 p.

18. Maksymenyuk M. Social and Philosophical Discourse multiethnic society / M.Yu.Maksymenyuk // modern Ukrainian society in dimensions of globalization and European integration // Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation on 21-22 March 2013. / Edited Ph.D., professor .. V.H.Voronkova - Zaporozhye: RIO DIG, 2013. - P.22-26
19. K. Levi-Strauss Structural Anthropology: translated from French. - Moscow: Nauka, 1983. - 536 pp.
20. Ermolenko AM Communicative Practical Philosophy: Textbook. - K.: Libra, 1999. - 488 p.
21. M. Heidegger, Being and Time: translation from German - M.: Hell. Marginem, 1997. - 452

МАКСИМЕНЮК М.Ю., ассистент кафедры менеджмента организаций,
Запорожская государственная инженерная академия (Украина, Запорожье),
marina.maximenuk@gmail.com

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭТНОНАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАНИЙ И ИХ ОТНОШЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ПОЛИЭТНИЧЕСКОГО СОЦИУМА

В статье дается анализ теоретико-методологических основ этнонациональных и региональных образований и их отношений в контексте полиэтнического социума; раскрыто понятие этнонациональных и региональных образований и их отношений; обосновано сущность и значение теории этнонациональных и региональных образований и их отношений в контексте системно-структуралистского, структурно-функционального, коммуникативного и синергетического подходов с использованием принципов триалектики и синергетики.

Ключевые слова: отношение, этнонациональные и региональные образования, этнонациональные и региональные отношения, полиэтничный социум, действие, социальное действие, триалектика, синергетика, методологические подходы

MAKSYMENYUK M.Y., assistant of Department of Management of Organizations,
Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine, Zaporizhzhya),
marina.maximenuk@gmail.com

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS ETHNO-NATIONAL AND REGIONAL ENTITIES AND THEIR RELATIONSHIPS IN THE CONTEXT OF MULTI-ETHNIC SOCIETY

This paper analyzes the theoretical and methodological foundations of ethnic and regional entities and their relationships in the context of multi-ethnic society; The notion of ethnic and regional entities and their relationships in the context of multi-ethnic society; the essence and importance of the theory of ethnic and regional organizations in the context of system-structuralist, structural-functional, communication and synergistic approaches using the principles trialektyky and synergy. Comprehensive analysis of the theoretical and methodological foundations of the social and philosophical analysis of ethnic and regional entities and their relationships in the context of multi-ethnic society, forms of practical realization of detecting the impact of pan-European integration process of their development will

Теоретико-методологічні засади етнонаціональних утворень та їх відносин в контексті
поліетнічного соціуму

help to build the logic of modern social process and serve as a basis for understanding how may develop post-crisis situation of the system. Treat any, including ethno-national and regional, relations in the humanities or social sciences can only be based on a clear understanding of the concept of relationships. The purpose of the article - to form the theoretical bases of theoretical and methodological foundations of ethnic and regional entities and their relationships in the context of multi-ethnic society. In our case, the ethno-national and regional relations and is the kind of social phenomenon, which combines attitude, disposition, motives and effects, causes and consequences, individual and social. Objective factors is the incentive that shapes all other forms and manifestations of inter-ethnic or inter-regional relations. National Ethnic and Regional Relations entering the political field of social an act combine rules and actions of political actors with the variability of situations. This social an act caused ethno-political and regional factors, which is implemented as a set of ethnic and regional relations, the driving force behind the development of multi-ethnic society. Interethnic dispositions are considered as some settings to interact (negatively or positively) with other ethnic groups in any area of life in any form - from personal interaction with people of other nationalities to perceive phenomena, elements of history, culture, nature and direction of social and economic development. Individuals who self-identification almost automatically excludes certain groups. In this group the signs Ethnic and Regional Relations increasing strength and stability, assuming the form of stereotypes. Psychologists generally believe that ethnic stereotypes occupy a key place among interethnic attitudes, but they are limited as the object of study individuals or mostly small groups - groups (often a student), or groups of subjects in a specially created environment. It should be noted that all the social and human sciences require a unifying methodological basis, which can only social philosophy, which allows you to combine individual, group and overall.

Key words: attitude, ethno-national and regional education, ethno-national and regional relations, multi-ethnic society, an act, social action, trialektyka, synergy methodological approaches

*Рекомендовано до публікації докт. філософ.наук Поповим С.М..
Дата надходження рукопису 03.05. 2014 року*